

Soóky László – *A prágai maffia*

Egy posztumusz kötetről írni mindig nehéz feladat, különösen akkor, ha a szerző korábbi munkássága valamilyen módon közel áll az olvasó-kritikus szívéhez. Soóky László társadalomkritikus drámáiban úgy keveredik a groteszk az abszurdal, hogy azt nehéz nem szeretni. Talán csak azok az olvasók, nézők ráncolják majd a homlokukat, akik magukra ismernek a vitriolos szavak mögött a „nagy (cseh)szlovákiai magyar csönd”-ben.

Mert amit Soóky a drámáin keresztül élénk tár, abban nincs köszönet. Olyan fajsúlyos kérdésekre keresi a választ a szerző, amelyek megválaszolása inkább a politikusok és a szociológusok feladata lenne. A történelmi szembenézés ugyanis Európa e szerencsétlen szegletében bizony elmaradt, Soóky László tehát kénytelen volt görbe tükröt állítani mindannyiunknak.

A kötet hat drámát tartalmaz, melyek úgy maradnak hűek Soóky korábbi munkásságához, hogy egyben tovább is feszítik a műfaji határokat, bőven teret engedve annak a groteszk világábrázolásnak, ami a kisebbségi lét mindennapjaiban rejlik.

Az első dráma a kötet címadója. *A prágai maffia* egy történelmi film forgatását mutatja be, ahol a tragikus szarajevói lövések eldördülését koreografálja a rendező, ám nem is az olyan poénnak is felfogható (de egyben kisebbségi irodalmunk kritikájának is tekinthető) elemek, mint a pisztolylovás helyett „elsülő” felvidéki magyar költő verse, amelynek elszavalása a leghatásosabb merénylet, teszik igazán súlyossá a mondanivalót.

A dráma valódi főszereplői ugyanis azok a történelmi figurák, akik az eseményektől távol kedélyesen beszélgetnek: Apponyi Albert gróf, Tomáš Garrigue Masaryk, Eduard Beneš és Milan Hodža. E szereplők mindegyike szatirikusan ábrázolja a történelem aktorait: Masaryk sohasem tudja hol van, Hodža meggyőződéses hármassügnök, aki bárkit elárul, Beneš pedig minden megszólalásában nevén nevezi saját magát. Mi ez, ha nem a történelmi nagyságtudattól megrészegült prágai maffia kórtörténete – tehetnénk fel a kérdést. Persze a válasz nem ilyen egyszerű, hisz mi, a felvidéki magyarság ismerjük a fenti három úriember ellentmondásoktól nem mentes történelmi szerepét. Azon meg már ne is csodálkozzunk, ha e nagy négyes jövőbelátó képességével ecseteli, mi fog majd a jövőben történni. Az ő karaktereik végig „szerepben vannak”, nem úgy a többi színész, akik a rendezővel vitatkoznak, alkudoznak, tudatában vannak színészi mivoltuknak.

E dráma tehát amolyan groteszk újraértelmezése egy előre megtervezett, a történelem menetét kisiklasztani kívánó akciónak, melynek karakterábrázolásaiért pár évtizeddel ezelőtt bizonyára börtön járt volna, különösen az első köztársaság „hőseiről” kapunk új képet.

A kötet második darabja, az *Angyalok, ha harangoznak* egy abszurd apokaliptikus történet, melyben az óra mindig tízet üt, és onnan lehet tudni a pontos időt, hogy azt számolják, mennyivel ütött többet vagy kevesebbet a pontos időnél. A drámában az angyalok közlik a falusiakkal, hogy minden elpusztul, kivéve az ő falujukat, ám a sok nehézség miatt végül más irányt vesz a darab.

A *Papa, ha meghal* az előző dráma folytatásaként is értelmezhető, hiszen ugyanazon szereplők történetét látjuk tíz évvel később, ráadásul még olyan szereplő is feltűnik benne, amelyik az előző darab történéseire nem ért oda. A darab tulajdonképpen egy krimi, ami a címszereplőről igyekszik kideríteni, hogy meghalt-e, ám ennek eldöntése nem egyszerű feladat, mert bár egyesek látják a papát, mégis szellemnek vélik. A gyászszertartás próbája a eleve groteszk, folyamatos megszakításaival, illetve a címszereplő szexuális élete minden szereplőjének megjelenésével komolytalanná is válik. Végül a hatóságok eldöntik, hogy a papa életben van. Lehet annél képtelenebb módja az élet és a halál kérdése eldöntésének, mint az élet-halál ura hivatalok ítélete?

A *Néma rádiójáték* egy politikai szatíra, mely leginkább a színpadon tudná megmutatni az erejét, *A Bögös fia, meg az ördögök* pedig egy pajzán mese, melyben Soóky mesélő énje kerekedik felül.

A kötet kulcsdarabja Soóky eddigi legutoljára színpadra vitt műve, az *Asszisi szent vádbeszéde*, mely a szerző felvidéki társadalomkritikus munkáinak sorába illeszkedik. A korábbi, nagy sikerrel előadott daraboknak méltó folytatása és egyben lezárása ez a falunapok cukormázába bújtatott keserű pirula, mely után senki sem marad közömbös.

A néző kínosan feszeng a színházteremben, miközben könnyesre röhögi magát, de végig ott motoszkál benne a felismerés csírája: valamit nagyon elrontottunk.

Egyedül Soóky László nem rontotta el, mivel megírta ezeket a mulatságos, mégis roppantul veszélyes írásait. Azért veszélyesek, mert igazak. Nem a harangot kongató, vadul szeretkező angyalok, nem az élő-halott papák, nem az Isten széke mellől kistrónusokat dobáló mesehősök a valódiak, hanem azok a kisemberek, akik a történelem viharai közepette is egymással civakodnak, pálinkáznak, másokban keresik saját nyomoruk okát, de tenni semmit sem akarnak, akik mellett elrobog a történelem.

Soóky László utolsó írásaiból összeállított posztumusz kötete igazi görbe tükör, melyben a groteszk és az abszurd dráma azon az ismerős hangon szólal meg, ahogyan megszólaltatni csak kevesen voltak képesek. Minden szava egy simogatásba rejtett pofon – úgy nevetünk a szövegek olvasása közben, hogy nem az öröm könnyei hullanak a szemünkből. Soóky László munkássága – a politikai és

a társadalmi kérdések groteszk drámákon keresztüli ábrázolása – megkerülhetetlen, ha meg akarjuk érteni a Trianon óta eltelt időszak pangását.

(Soóky László: *A prágai maffia*, Nap Kiadó, 2020)

Oszlopok 2